

Лоран Ле Бон^[1]
Директор Центра Помпиду
Париз (Француска)

УДК 75:069.9(497.11)"2024"
Писмо редакцији
Примљен: 14.2.2025.
Прихваћен: 28.3.2025.
doi: 10.5937/napredak6-56779

П као пријатељство

Откривање Београда и Србије, приликом посете изложбе „Дадо: Историја природе, 1953–2000“ у Српској академији наука и уметности прошлог децембра, захваљујући великодушном позиву Фондације „За српски народ и државу“, оставило је на мене изузетно снажан и упечатљив утисак.

Овај краткотрајни боравак у Београду, чије је сложено и еклектично архитектонско наслеђе веома прожето бруталистичким стилем, очарао ме је и инспирисао у исти мах, и омогућио да сагледам колико је размена између Француске и Србије била богата и интензивна

Лоран Ле Бон приликом посете Србији, на отварању ретроспективне изложбе „Дадо: Историја природе 1953–2000“ ауторке Амарант Зидон, Београд, 21. децембар 2024. године.
Фото: Enter media

[1] contact@contact-centrepompidou.fr

кроз пријатељство, живо, хумано, културно, уметничко, које почетком 21. века поново јача, након трагичних догађаја деведесетих година. Споменик захвалности Француској, дело Ивана Мештровића, нарочито ме је импресионирао, као и зграда Амбасаде Француске, маестрално дело Роже-Анрија Експера (Roger-Henri Expert), за коју је намештај дизајнирао Жил Леле (Jules Leleu), једно од највећих имена ар декоа. Макета поменутог споменика Полет Француске (L'Élan de la France), налази се управо у збиркама Центра Помпиду [ил.]. Ова два места, по мом мишљењу, савршено показују колико је француско-српско пријатељство суштински великодушно и плодно. Значајан је податак да се током последњих неколико година радови на рестаурацији споменика и намештаја амбасаде обављају захваљујући блиској културној сарадњи наших земаља и несебичној подршци института Mobilier national.

Остали незаборавни тренуци мог боравка: посета Музеју савремене уметности где су нас срдечно дочекали директорка Маја Коларић и њен тим, као и фасцинантна изложба о надреализму;

затим обилазак Палате Федерације, данашње Палате Србије, као и Музеја Југославије са Титовим маузолејем – и да не заборавимо фасцинантни Музеј Николе Тесле и Народни музеј у чијим сам богатим збиркама уживао. Током свог боравка имао сам задовољство да упознам изузетне уметнике, међу којима бих истакао Душана Оташевића и Мрђана Бајића чије смо атеље посетили.

У овим неизвесним и турбулентним временима историја нам увек може дати драгоцене поуке. Још један ретроспективни поглед на тридесете године 20. века показује колико је размена између Француске и Србије тада била значајна. Париз, град светлости, био је незаобилазна дестинација за уметнике из свих крајева света, па тако и за српске уметнике. Тако је Дадов професор на Ликовној академији Марко Челебоновић, који се школовао на академији Гранд Шомијер (Grande Chaumière) и био близак са Жермен Ришје (Germaine Richier), остварио значајну каријеру у Француској. Попут Мештровића, и он је заступљен у збиркама Центра Помпиду [ил.]. Мештровић и Челебоновић су два визионара

Ил. Иван Мештровић
Полет Француске, око 1929.

Макета Споменика захвалности Француској (или Споменика за Француску) подигнутог у Београду 1930. године
Бронза, 52 × 57 × 14,5 cm
Центар Помпиду, Национални музеј модерне уметности, Париз
Донација уметника, 1933. ЈП 93 С

Марко Челебоновић
Атеље, 1939.
Уље на платну,
92,3 × 65,3 cm
Центар Помпиду, Национални музеј модерне уметности, Париз
Државни откуп, 1939;
атрибуција, 1939. ЈП 919 П

Лоран Ле Бон са председником Српске академије наука и уметности Зораном Кнежевићем и министром културе Републике Србије Николом Селаковићем, на отварању ретроспективне изложбе „Дадо: Историја природе 1953-2000“ ауторке Амарант Зидон, Београд, 21. децембар 2024. године.

Фото: Enter media

која су снажно инспирисала генерацију послератних уметника који су краће или дуже боравили у Француској. Међу њима су и велика имена фигуративног сликарства као што су Владимир Величковић, Љуба Поповић, Петар Омчикус и, наравно, Дадо Ђурић.

Ова изванредна изложба Дадових дела у Српској академији наука и уметности прва је ретроспектива уметничког сликарског опуса

након смрти. Она пружа освежен поглед на његов стваралачки пут кроз прецизан тематски и хронолошки приступ. Посетивши ову изложбу, добио сам прилику да се упознам са делима из београдског периода, потпуно непознатим француској публици, која откривају уметника с већ тада изузетно оригиналним и обликовно зрелим изразом, још пре његовог доласка у Француску 1956. године. Такође, било ми је

велико задовољство да видим дела из периода деведесетих година, времена изузетног креативног препорода о којем ремек-дело Орпелијер (Orpellières) уверљиво сведочи^[2], а која су на изложби посебно добро представљена. Дадо је уметник којем се одувек дивим. Попут Пикаса, поседује јединствен стил и способност непрестаног обнављања што је својствено великим уметницима. Много пре него што сам га упознао 2007. године, захваљујући његовој ћерки Амаранте, открио сам га током студија, а потом наставио да га ценим све више водећи разговоре са Алфредом Пакманом (Alfred Pacquement) и Жермен де Лијенкур (Germaine de Liencourt), једном од Дадових најстаријих пријатељица, која је опет била веома блиска с

Данијелом Кордијеом (Daniel Cordier), а такође и кроз разговоре са њеним супругом Франсоа (François de Liencourt), дипломатом и великим познаваоцем СССР-а.

Једна од великих заслуга ове изложбе јесте што показује колико овај непрестани проток, стални међукултурални дијалог, представља кључ за разумевање Дадовог уметничког опуса. Када кроз две године Београд буде био домаћин Експо 2027, Центар Помпиду ће у исто време, својим пројектом „Констелација“ („Constellation“), прославити свој 50. рођендан. Нека овај прелепи догађај, чији ме тријумфални и заслужени успех радује, допринесе јачању добре динамике размене између наших двеју земаља кроз будуће пројекте.

[2] Један сам од учесника у изузетном документарном филму црногорске телевизије посвећеном рестаурацији Орпелијера који се приказује на изложби „Дадо. О пролазном и вечном“, у режији Сање Блечић уз сарадњу Снежане Никчевић из 2023. године.